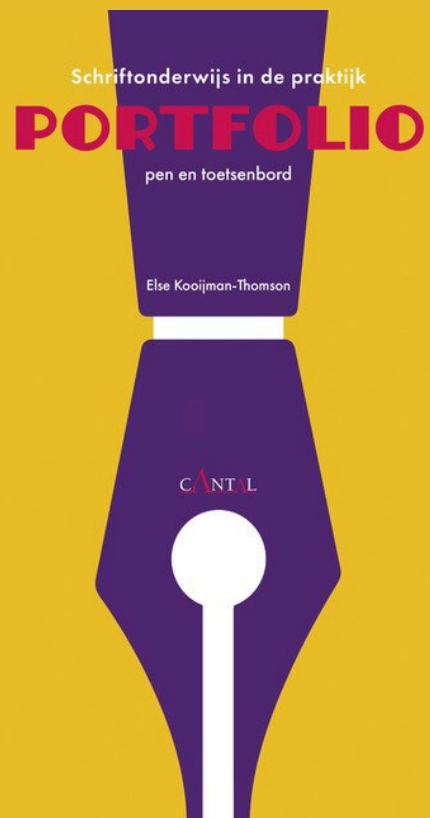

PAK JE PEN
en toetsenbord

PORTFOLIO
pen en toetsenbord

*Blijvend
in ontwikkeling*

Het Schriftbulletin nr.6

Het Schriftbulletin

Nummer 6

Van harte bieden wij – auteur en uitgever – u nummer 6 van *Het Schriftbulletin* aan. Als gebruiker van *Pak je pen en toetsenbord* en/of *Portfolio, pen en toetsenbord* ontvangt u *Het Schriftbulletin* in het voor- en najaar. Het bulletin wordt eveneens gepubliceerd op www.pakjepen.nl/Schriftbulletin.

Het Schriftbulletin is uitdrukkelijk bedoeld om contact met u te onderhouden. Wij willen u graag informeren over ontwikkelingen die relevant zijn voor uw vak. Wij vragen u regelmatig - ook in dit bulletin - naar feedback, ervaringen, wensen, suggesties en meningen. Niet alleen m.b.t. *Pak je pen* en *Portfolio* maar zeker ook m.b.t. uw vak.

Wat komt er in dit *Schriftbulletin* aan bod

1. Wat speelt er?
 - Stand van zaken Herijking kennisbasis – Ilse van der Palen
 - Conferentie Gouda (10 april 2026)
2. In gesprek
 - Kerndoel 3A – Doelgericht spreken en schrijven: wat betekent dat?
 - Leesbaarheidsniveau 3 concreet uitgewerkt
 - Nieuwe begrippen: oproep tot feedback
3. Overige informatie, waaronder de jaarlijkse boekenlijstgegevens, eventueel met toelichting.

1

Gezien de ontwikkelingen in het onderwijs en dus van het vak maken u - ook hier al - graag attent op de conferentie Schrijfonderwijs van 10 april 2026. Locatie: Driestar Hogeschool te Gouda. U leest daarover in dit bulletin en op <https://www.schrijfonderwijspovo.nl/>

Reserveer die datum!

Met vriendelijke groeten,

Else Kooijman-Thomson, auteur

Sjeff Bergervoet, uitgever

Uitgeverij Cantal
Felix Timmermanslaan 40
5242 EJ Rosmalen
T: 073 5236280
E: info@cantal.nl
W: www.cantal.nl

Wat speelt er?

Stand van zaken Herijking kennisbasis en Ontwikkeling van de leerlijnen

Ilse van der Palen

Onlangs heeft het kernteam Nederlands een eerste conceptversie van de herijkte kennisbasis opgeleverd. Momenteel ligt deze bij de Advieskring die er haar feedback op geeft. Bovendien geeft de Advieskring antwoorden op vragen van het kernteam.

De herijkte kennisbasis is gestructureerd naar analogie van de geactualiseerde (concept)kerndoelen. Schriftonderwijs maakt hierin deel uit van het leergebied Nederlands. In de herijkte kennisbasis zijn doelen voor schriftonderwijs geïntegreerd in de doelen van Nederlands. Er zijn aparte doelzinnen geformuleerd voor schriftonderwijs en - waar van toepassing – formuleringen toegevoegd aan andere doelzinnen. Op deze manier is een betekenisvolle samenvoeging tot stand gekomen.

Na het verwerken van de feedback van de Advieskring heeft het kernteam haar opdracht afgerond. Daarna worden de verschillende nieuwe kennisbases op elkaar afgestemd en gestructureerd vorm gegeven. Een exacte tijdlijn daarvoor is nog niet bekend, maar zodra de herijkte kennisbases af zijn, deelt het kernteam dat met het onderwijsveld.

Wat speelt er?

Conferentie Schrijfonderwijs PO VO

Sjef Bergervoet

Net als de afgelopen jaren organiseert [Conceptthink.nl](https://www.conceptthink.nl) – in de persoon van Michel Reimus – in het vroege voorjaar een conferentie over schrift- en schrijfonderwijs. Deze keer is het motto:

Leren om te Schrijven en Schrijven om te Leren

Net als de afgelopen jaren biedt de conferentie de deelnemer een rijk scala aan kennissessies, lezingen en workshops en – natuurlijk – contacten.

Datum: 10 april 2026

Locatie: Hs. Driestar te Gouda

Meer informatie op: <https://www.schrijfonderwijspovo.nl/>

Onze volgende stap is een gespreksronde met gasten. Dit als eerste aanzet van de concrete invulling van leesbaarheidsniveau 3 (L3) in methodes voor het primair- en voortgezet onderwijs én op de pabo. Daarover leest u meer op pagina 8 van dit bulletin.

In gesprek

Kerdoel 3A – doelgericht spreken en schrijven: wat betekent dat?

Else Kooijman-Thomson

Mariëlle Paul – Staatssecretaris Funderend Onderwijs en Emancipatie - is voornemens om de in april 2025 gepubliceerde kerndoelen Nederlands en rekenen en wiskunde in te laten gaan vanaf schooljaar 2026-2027.

Deze kerndoelen kun je hier downloaden:

- Kerndoelenboekje met de [definitieve conceptkerndoelen Nederlands en rekenen en wiskunde](#).
- Kerndoelenboekje met de [functionele kerndoelen Nederlands en rekenen en wiskunde \(definitief concept\)](#).

Voor schriftonderwijs is kerndoel 3 het belangrijkste. Dit bestaat uit drie delen.

Kerdoel 3 – De leerling produceert teksten.

3A Doelgericht spreken en schrijven

3B Creatief taal gebruiken

3C Schrijven om te leren (SLO, april 2025)

In dit artikel leg ik *Kerdoel 3A Doelgericht spreken en schrijven* onder de loep en dan met name natuurlijk het doelgericht schrijven.

Wat is 'doelgericht schrijven'? Dat staat bij het kerndoel vermeld in de zogenaamde doelzin: Schrijven is doelgericht als de leerling 'afgestemd op doel, publiek en context' schrijft. Het gaat daarbij om 'schrijven op letter-, schrift- en tekstniveau met een leesbaar handschrift en typschrift [...]'. Daarbij is 'kennis over de vorm van teksten' van belang. Wat moet je je nu concreet voorstellen bij:

- Schrijven op letter-, schrift- en tekstniveau;
- Doelgericht schrijven.

Schrijven op letter-, schrift- en tekstniveau

Doelgericht schrijven gaat over de communicatieve functie van schrift, de rechter bol in het schriftmodel (Kooijman-Thomson, 2025).

Voor mondelinge communicatie heb je verstaanbare spraak nodig en schriftelijk communiceren lukt alleen met leesbaar schrift. In taallessen (de kerndoelen gelden immers ook voor Nederlands) richt je je dan bijvoorbeeld op duidelijke articulatie en een correcte uitspraak. Bij schriftonderwijs draait het om de technische leesbaarheid: schrijven met herkenbare tekens, in regelmatig schrift en met een overzichtelijk geordende tekst.

Deze drie niveaus van leesbaarheid staan compleet met beoordelingscriteria beschreven in *Schriftonderwijs. Een visie op de kern van het vak* (Kooijman-Thomson, 2025). In 2024-2025 is deze beschrijving nog eens voorgelegd aan de collega's van het netwerk en aangescherpt op grond van hun feedback. Dat heeft een breed gedragen omschrijving opgeleverd.

Met de eerste twee niveaus van schrift – herkenbare tekens en regelmatig schrift – zijn we allemaal vertrouwd. Alle schriftmethodes leren immers hoe je de cijfers, de kleine letters, hoofdletters en leestekens behoort te schrijven, zodat ze zonder twijfel herkenbaar zijn, zowel in hun context als wanneer ze op zichzelf staan. En elke methode doet dat op zijn eigen wijze. Want het ‘hoe’ staat niet in de kerndoelen. Elke methode-auteur is vrij in de keuze volgens welke didactiek hij de inhoud aanbiedt. Alleen het ‘wat’ wordt voorgeschreven door de wet. Het ‘wat’ is een harde eis. De leerkracht en school zijn verplicht deze stof aan de leerlingen aan te bieden.

Een aantal schriftmethodes – lang niet alle! – besteedt ook cursorisch aandacht aan het tweede niveau, de regelmaat van het schrift. Regelmaat is van belang omdat regelmaat het woordbeeld en het zinsverband bevorderen en omdat regelmatig schrift zich vlotter laat lezen. Nu dit schriftniveau expliciet in de kerndoelen genoemd is, zullen alle gebruikers alert moeten zijn op de vraag of dit ook in de door hun gebruikte methode aan bod komt. En als de methode dat niet aanbiedt, zal de leerkracht hier via een andere weg aandacht aan moeten schenken, want het is een verplicht onderdeel.

Het derde niveau van schrift, orde in de tekst, is nog niet cursorisch uitgewerkt in methodes. En aangezien de kerndoelen hier wel toe verplichten, is het de hoogste tijd om dit onderdeel nader en met elkaar te bezien. Wat heeft orde in een tekst te maken met leesbaarheid? Orde – in de zin van rangschikking – maakt een tekst toegankelijk: de lezer kan zich er beter in oriënteren en overziet de tekst sneller. Dat bevordert het begrip van de tekst. Bij orde gaat het om:

1. Ruimte
2. Structuur
3. Beeld

Elke tekst heeft ruimte. Of hij nu getypt is of handgeschreven: een tekst die aan de rand van het blad (of scherm) begint en ‘kamerbreed’ doorloopt tot de andere rand is slecht leesbaar. Elke tekst heeft lucht: lucht om de tekst en lucht in de tekst.

Om de tekst spreek je van marges. Met marges reguleer je de witrans en ook de regellengte. In de tekst spreek je van regelafstand. Met regelafstand bedoelen we de afstand tussen de basislijnen van de tekstregels. Voldoende wit ofwel ruimte tussen de regels vergemakkelijkt het lezen. In handschrift benoemen we dit niet als regelafstand maar als regelscheiding en zijn negatieve pendant: regelverhaking. Regelverhaking – het in elkaar haken van de uitstekende letterdelen of hoofdletters van twee opeenvolgende regels moet worden vermeden.

Ruimte maak je ook in de tekst als je een witrregel invoegt en om alinea’s te maken. Of door in te springen voor een streamer of citaat.

Met dit laatste breng je al structuur aan in je tekst.

Structuur maak je zichtbaar door een duidelijk onderscheidende titel, duidelijke kopjes, visueel herkenbare opsommingen of bijvoorbeeld tekstjes in een kader toe te voegen.

Je maakt die titel, kopjes, opsommingen en kadertekstjes duidelijk zichtbaar door ze te accentueren.

Dat kan op verschillende manieren. Je kunt een andere kleur gebruiken, een ander lettertype (kapitalen, onverbonden letters of schreefletters), je kunt groter of juist kleiner schrijven en je kunt de letters opmaken (vet door een dikkere penpunt, cursief of onderstrepen).

Beeld kan verschillende functies hebben. Het kan een eigenstandige bijdrage leveren, bijvoorbeeld de extra informatie in een tabel, schema of grafiek. Het kan de tekst illustreren en verduidelijken, als plaatje bij het praatje. En je kunt beeld louter ter decoratie gebruiken, om de tekst een mooiere uitstraling te geven, bijvoorbeeld met een patroontje boven en onder de pagina of tussen de alinea's.

Leerlingen zouden de hier genoemde elementen moeten leren kennen en toepassen in hun alledaagse werk. En dat leren zou kunnen beginnen zodra de leerlingen leren schrijven. Immers, als je één woord op een blad schrijft, maak je al keuzes:

- Waar zet je het woord op het papier?
- Hoe groot schrijf je het woord?
- Is je papier wit of kies je gekleurd papier?
- Welke pen/potlood gebruik je?
- Welke kleur kies je?

En het antwoord op die vragen hangt samen met je doel, je publiek en de context.

Overigens: voorbeelduitwerkingen van het leesbaarheidsniveau 3 voor onderwijs aan de pabo vindt u in Hoofdstuk 13 van *Pak je pen en toetsenbord* op <https://pakjepen.nl>.

Doelgericht schrijven: afgestemd op doel, publiek en context

Hoe stem je je communicatie nu af op je doel, je publiek en de context?

In taallessen richt je je dan bijvoorbeeld op de aanspreektoon, hoe je iets leesbaar formuleert, welke zinsconstructies en woorden je kiest en hoe je je verhaal, betoog, informatie of instructie opbouwt. Schriftonderwijs kan daaraan bijdragen door de tekst visueel af te stemmen op doel, publiek en context. Dit vraagt om concretisering.

Doel

Het Voorstel Leergebied Nederlands (De Jong et al., 2019), noemt als communicatieve doelen: amuseren, informeren, instrueren en overtuigen. Leerlingen leren teksten te schrijven bij deze doelen, bijvoorbeeld een verhaal over een spannende gebeurtenis (amuseren), een brief over een verloren voorwerp (informeren), kaarten voor een speurtocht of regels voor een spel (instrueren) en een brief aan de directeur over aanpassing van het speelplein (overtuigen). Ook kan een tekst verschillende doelen bevatten. Afhankelijk van je doel, zal je kiezen voor een formele of juist informele wat lossere aanpak. Dat betekent iets voor je materiaalkeuze, de letters die je kiest, de kleuren, ... Want welk materiaal, welk lettertype, welke kleuren passen bij je doel?

Publiek

Het maakt uit of je schrijft aan leeftijdgenootjes, je ouders, een familielid, mensen in je buurt of van je club, Sinterklaas of de burgemeester. Leeftijd speelt een rol, maar ook nabijheid, relatie en aantal. Dat bepaalt de toon van je tekst (Nederlands) maar ook de visuele uitstraling ervan. Met welk materiaal, welk lettertype, welke kleuren welke ordening van je tekst spreek je je lezer optimaal aan?

Context

Met context wordt bedoeld: de omgeving of de situatie waarin je tekst gelezen wordt. Concreet: schrijf je in een schriftje, een poëziealbum, een vriendenboekje? Schrijf je een spiekbriefje, een proefwerk, een pamflet, een vraag voor op het prikbord, een oproep voor achter het raam, een slogan voor bij een protestmars, prijskaartjes voor de 27 april Vrijmarkt? De situatie waarin of waarvoor je je tekst schrijft heeft invloed op het formaat, de materiaalkeuze, kleur, het lettertype, de tekstindeling, enzovoort.

Je communiceert doelgericht met je schrift als je als schrijver stilstaat bij de vraag wat je wil bereiken en daar je keuzes op afstemt. Als je rekening houdt met wat je publiek nodig heeft om de boodschap te kunnen lezen én als je rekening houdt met de situatie (context) waarin je tekst gelezen wordt.

Willen wij onze leerlingen, leraren en studenten hiermee aan de slag laten gaan, dan zullen wij hier eerst zelf over van gedachten moeten wisselen, hier een concreet beeld bij moeten krijgen, dat beeld met elkaar moeten delen en verrijken en dan zullen onze methodes met dit onderdeel aangevuld moeten worden.

Bronnen

De Jong, J., Geerdink, A., Kastelein, S., Nagelmaeker, N., Otten, M., Pool, J., Raaijmakers, G., Regeling, A., Rijks, L., Tuik, M., Van der Meulen, M., Van Schaik, N., Westra, S., & Wisse-Weldam, C. (2019, 10 oktober). Leergebied Nederlands. *Voorstel voor de basis van herziening van de kerndoelen en eindtermen van de leraren en schoolleiders uit het ontwikkelteam Nederlands*. Curriculum.nu.

Kooijman-Thomson, E.S. (2025). *Schriftonderwijs. Een visie op de kern van het vak (6)*. Cantal.

SLO. (april 2025). *Definitieve conceptkerndoelen Nederlands en rekenen en wiskunde. Herziene versie 2025*. SLO

In gesprek**Leesbaarheidsniveau 3 concreet uitgewerkt***Else Kooijman, Sjef Bergervoet*

Schriftonderwijs maakt – met stellen en spellen – deel uit van het onderdeel schrijven in het leergebied Nederlands. De leesbaarheidsniveaus 1 (identificeerbare tekens) en 2 (regelmatig schrift) zijn stevig verankerd in het Nederlandse schriftonderwijs. Echter, het derde niveau (orde in de tekst) is niet eerder zo expliciet beschreven als in de praktijktheorie van Else Kooijman en zoals opgenomen in de Kerndoelen po en vo (2025) en in de nieuwste Kennisbasis pabo (zie pagina 2 van dit *Schriftbulletin*).

Het leesbaarheidsniveau 3 kan gezien worden als schakel tussen de vakken schriftonderwijs en Nederlandse taal. Maar, hoe krijgt onderwijs in 'orde in de tekst' concreet handen en voeten in de methodes en didactiekboeken?

Dit stelt ons voor vragen als:

- Hoe is dit derde niveau theoretisch gedefinieerd?
- Welk beeld hebben we concreet bij de uitwerking daarvan?
- Welke opdrachten zijn relevant voor leerlingen?
- Heeft 'orde' aan leren brengen in een tekst het karakter van een lineaire of een concentrische leerlijn?
- Welke mogelijkheden zijn er voor samenhang met Nederlands en andere vakken?
- Welke criteria gelden voor feedback, evaluatie en beoordeling?
- Verdient leesbaarheid 3 een plek in de taalmethode, in de schriftmethode of in beide?
- Wat is al uitgewerkt voor po, vo en pabo?

8

Naar verwachting worden de geactualiseerde kerndoelen per 1 augustus 2026 in de wet vastgelegd.

Leerkrachten hebben dan een geactualiseerde methode nodig.

Daarom organiseren wij – tijdens de conferentie - graag een gesprek tussen auteurs, methodemakers, didactici en docenten, om van gedachten te wisselen, van elkaar te leren en elkaar te voeden met het oog op het ontwikkelen van de eigen schrift- en taalmethode.

Bent u methodemaker / lid van een auteursgroep, neem dan a.u.b. contact met ons op:

info@cantal.nl o.v.v. 'Gespreksronde leesbaarheidsniveau 3'.

Mede namens de gebruikers van *Pak je pen* en/of *Portfolio*: hartelijk dank!

In gesprek

Nieuwe begrippen: oproep tot feedback

Else Kooijman

Sommige begrippen van het leergebied Nederlands die gebruikt worden in de kerndoelen (2023, 2024, 2025) gelden ook voor schriftonderwijs. Die begrippen zijn door mij in visie 6 opgenomen. Intussen diende zich een nieuw begrip aan: vloeiend schrijven. Dit begrip voeg ik toe in de komende versie 7 van het visiestuk.

Over deze definities gaan we graag in gesprek.
Heb je opmerkingen, aanvullingen, suggesties?
Wij stellen jouw feedback bijzonder op prijs!

We plaatsten deze oproep ook in *Het Schriftbulletin 5*, maar helaas kregen we weinig reacties. Daarom vragen we nogmaals feedback. Immers, elk vak behoeft een eigen en goed doordacht begrippenkader.

Mail dus je op- en aanmerkingen aan: info@cantal.nl, o.v.v. 'Nieuwe begrippen'.

De begrippen

*De begrippen met * worden in de visie gebruikt.*

Geletterdheid*

Het vermogen om te lezen, te schrijven, informatie te begrijpen en doelgericht te gebruiken (De Jong et al., 2019).

9

Genre

De wijze waarop een tekst georganiseerd is (inhoud, vorm, stijl) om een communicatief doel te bereiken. Voorbeelden van genres zijn een verhaal, een verslag en een betoog (De Jong et al., 2019). Denk bij organisatie van de vorm ook aan de visuele vorm.

Lineaire tekst*

Een tekst die zich kenmerkt door een hiërarchische, chronologische structuur en heldere opbouw (inleiding-kern-slot) (De Jong et al., 2019).

De zinnen sluiten op elkaar aan, de tekst loopt visueel door en wordt van begin tot eind gelezen. Voorbeelden zijn een roman, een verhaal, een brief of mail.

Meertaligheid

De talen, taalvariëteiten of de woorden en uitdrukkingen uit verschillende talen/taalvariëteiten die een persoon passief en/of actief beheerst (De Jong et al., 2019).

Deze verschillende talen kunnen gebruik maken van verschillende schriftsystemen, bijvoorbeeld Arabisch schrift, Cyrillisch schrift of een Chinees of Japans schrift in combinatie met ons Westerse schriftstelsel (het Latijnse alfabet).

Schrift*

Het geheel van tekens, cijfers en formules die [sic] gebruikt kunnen worden om tekst schriftelijk (met handschrift of typschrift) te produceren met de bedoeling om gesproken taal, gegevens en gedachten herkenbaar vast te leggen, te bewaren en over te brengen (De Jong et al., 2019).

Schriftbewustzijn

De expliciete kennis over schrift en het inzicht hoe schrift wordt geleerd en gebruikt, en het bewust omgaan met schrift. Schriftbewustzijn draagt bij aan het kunnen sturen van het eigen proces om een schriftsysteem te leren.

Vergelijk de definitie van Taalbewustzijn:

De expliciete kennis over taal en het inzicht in hoe talen worden geleerd en gebruikt, en het bewust omgaan met taal. Taalbewustzijn draagt bij aan het kunnen sturen van het eigen proces om een taal te leren (De Jong et al., 2019).

Schrifthandeling*

De handeling (proces) die een schrijver uitvoert om schrift, van tekens tot tekst met een bepaald uiterlijk (vorm) via schriftgereedschap op een drager te zetten (materiaal).

Schriftmotivatie

Datgene wat aanzet tot schrijven: schrijven ter ontspanning en aandacht voor schrift om te genieten van esthetisch schriftgebruik.

Vergelijk de definitie van Leesmotivatie:

Datgene wat aanzet tot lezen: lezen ter ontspanning, om kennis op te doen over de wereld of om te genieten van esthetisch taalgebruik (De Jong et al., 2019).

Schriftnorm

Opvattingen van schriftgebruikers over hoe het hoort in handschrift, typschrift of letteren.

Vergelijk de definitie van Taalnorm:

Opvattingen van taalgebruikers over hoe het hoort in de taal (De Jong et al., 2019).

Schriftontwikkeling* en taalontwikkeling

Taalontwikkeling is het uitbreiden en versterken van de taalbasis die bestaat uit kennis van de wereld, het begrijpen van taal, het produceren van taal en de woordenschat. Er zijn binnen de taalontwikkeling grote verschillen tussen leerlingen. Er zijn ook fasen in de taalontwikkeling die meer instructie en begeleiding behoeven dan andere fasen (De Jong et al., 2019).

In dit kader maakt schriftontwikkeling deel uit van het produceren van taal.

Schriftplezier

De waarde van schrift ontdekken door plezier te ervaren bij het kijken naar teksten en bij het zelf willen schrijven.

Vergelijk de definitie van Leesplezier:

De waarde van lezen ontdekken door plezier te ervaren bij het kijken/luisteren naar teksten, zowel proza als poëzie, en door zelf te willen (voor)lezen (De Jong et al., 2019).

Schriftstatus

De positie die een schriftsysteem inneemt in een bepaalde gemeenschap en de waardering die aan dat schrift wordt toegekend door de (inter)nationale gemeenschap.

Vergelijk de definitie van Taalstatus:

De positie die een taal inneemt in een bepaalde gemeenschap en de waardering die aan die taal wordt toegekend door de (inter)nationale gemeenschap (De Jong et al., 2019).

Schriftsysteem*

Het geheel van geordende principes met betrekking tot het schrift: de tekens, waar die tekens voor staan (aantallen, concrete personen of voorwerpen, begrippen, klanken) en de ordening van die tekens (in woorden, regels en tekst) om taal grafisch weer te geven.

Schriftvaardigheid*

De mate waarin iemand in staat is om zelf schrift te produceren tijdens een schrijfactiviteit.

Vergelijk de definitie van Bewegvaardigheid:

De mate waarin iemand in staat is als beweger deel te nemen aan een beweegactiviteit.

Citaat uit: Nienhuis, J., Van de Merwe, C, (november 2024). *Conceptkerndoelen bewegen en sport. Actualisatie kerndoelen*. SLO.

Schrijven*

Schrijven verwijst zowel naar het stellen waarbij leerlingen leren naar inhoud en vorm teksten te produceren met verschillende communicatieve doelen, als naar de daarvoor benodigde schriftbehandeling (handschrift en typschrift) (De Jong et al., 2019). Denk bij vorm ook aan de visuele vorm die voor de teksten wordt gekozen.

Tekst*

Elke vorm van mondelinge, schriftelijke, digitale en multimodale communicatie, waarmee ideeën, ervaringen, gedachten, gevoelens, meningen en informatie door middel van taal worden weergegeven (De Jong et al., 2019).

Tekstconventies*

Specifieke kenmerken van een tekst die betrekking hebben op het communicatieve doel, inhoud, structuur en vorm van een tekst (De Jong et al., 2019).

Denk bij de vorm ook aan de visuele vorm van een tekst.

Vloeiend schrijven

Voor handschrift: gelijkmatig, zonder horten en stoten en zonder haperen schrijven met een vloeiende lijn zonder knikken.

Voor typschrift: gelijkmatig, zonder horten en stoten en zonder haperen met een vloeiend doorgaande motoriek de tekens aanslaan.

Vergelijk de definitie van vloeiend lezen:

Vloeiend lezen is gelijktijdig decoderen en begrijpen. De mate waarin leerlingen vloeiend lezen, weerspiegelt hun vermogen om tijdens het lezen tegelijkertijd ook betekenis te kunnen verlenen aan de tekst (School aan zet. Kwaliteitskaart taal/lezen PO/SO/SBO – Vloeiend lezen).

Vorm (van een tekst)*

De vormgeving van de tekst: de stijl, het plot, de visuele vorm op letter-, schrift- en tekstniveau en de auditieve vorm (De Jong et al., 2019).

Bronnen:

Kooijman-Thomson, E. (2025). Schriftonderwijs. Een visie op de kern van het vak (6). Cantal.

Aanschafinformatie**Boekenlijstgegevens m.i.v. 1 januari 2026***

- *Pak je pen en toetsenbord*
Auteur: Else Kooijman
ISBN: 978 94 90681 333
Huidige prijs: € 32,00
Prijs per 1-1-2026: € 33,00
Pak je pen en toetsenbord is een full colour gebonden boek.
- *Portfolio, pen en toetsenbord*
Auteur: Else Kooijman
ISBN: 978 94 90681 401
Huidige prijs: € 32,00
Prijs per 1-1-2026: € 33,00
Portfolio, pen en toetsenbord is losbladig met een 4-gats boring.
Het boek is full colour en wordt geseald verzonden.
- Website www.pak-je-pen.nl
De website is een wezenlijk en integraal onderdeel van de methodieken. Een licentiecode in het boek *Pak je pen en toetsenbord* en/of *Portfolio, pen en toetsenbord* geeft toegang tot het deel van de website dat behoort bij de betreffende titel.
- Internettoepassing www.vormentekst.nl
Licentiehouders van *Pak je pen en toetsenbord* en/of *Portfolio, pen en toetsenbord* hebben gratis toegang tot de internettoepassing Vorm en Tekst, kortweg VÉT. VÉT is een gids voor de opmaak en lay-out van tekst en beeld. In *Pak je pen* en in *Portfolio* zijn opdrachten met VÉT opgenomen.

Voor nadere inhoudelijke informatie: www.cantal.nl.

* De vorige versies van *Pak je pen* (ISBN eindigend op 050) en *Portfolio* (ISBN eindigend op 012) zijn niet meer leverbaar.

*Blijvend
in ontwikkeling*

Het Schriftbulletin nr.6